

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΟΜΥΚΗΝΑΪΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ Β. ΗΡΟΖΝΥ

Εἰς τὸν 14^{ον} τόμον τοῦ περιοδικοῦ *Archivum Orientale Pragense* (Nr. 1-2 σ. 1-118, Ἰούλιος 1943) ἀφιερῶνει ὁ γνωστὸς ἀνατολιστὴς λόγιος *Bedrich Hrozny* μακρὰν μελέτην περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς προελληνικῆς γραφῆς (*Kretas und Vorgriechenlands Inschriften, Geschichte und Kultur*).

Ὁ *Hrozny*, γνωστὸς κυρίως ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν μελετῶν του περὶ τοῦ Χετταϊκοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων συστημάτων γραφῆς, ἀνήκει εἰς τὴν μικρὰν ὀμάδα τῶν λογίων, οἱ ὅποιοι εἰδικῶς ἀσχολοῦνται μὲ τὰς προ-αλφαβητικὰς γραφάς. Αἱ γνώσεις αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς τοιαύτην ἀπασχόλησιν, ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ μέθοδοι τελειοποιοῦνται διαρκῶς. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ταῦτα δὲν ὑπῆρχον, διὰ τοῦτο αἱ πρῶται ἀναγνώσεις ἀγνώστων γραφῶν ὀφείλονται εἰς ἐρασιτέχνους. Ὁ *Θωμᾶς Young*, ὁ πρῶτος ποιήσας εὔστοχον βῆμα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερογλυφικῶν τῆς Αἰγύπτου, ἦτο Ἕλληνας ἰατρός, ὁ δὲ *Grotefend*, ὅστις ὡσαύτως ἔκαμε τὰς πρῶτας ὀρθὰς παρατηρήσεις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς, ἦτο ἄπλοῦς διδάσκαλος ἐν Γοττίγγη.

Προκειμένου περὶ τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς, ἡ ἀνάγνωσις ἐθεωρήθη εὐθὺς ἕξ ἀρχῆς δυσκολωτάτη, διότι οὐδεμία δίγλωσσος ἐπιγραφὴ ἀνευρέθη. Οὐ μόνον ἡ γραφὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι τελείως ἀγνωστος, χωρὶς καὶ νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν εἰς ποίαν οἰκογένειαν ἀνήκει. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους οὐδεμία σοβαρὰ ἀπόπειρα ἦτο δυνατή.

Παραπλευρῶς τοῦ *Evans*, ὁ ὁποῖος ἐκέκτητο δαιμονίαν εἰσδυτικὴν ἰκανότητα, ἠσχολήθη ἐμβροθῶς μὲ τὴν Κρητομυκηναϊκὴν γραφὴν καὶ ὁ Φινλανδὸς Ἰωάννης *Sundwall* εἰς σειρὰν μελετῶν του. Ἄμφότεροι περιορίσθησαν εἰς προκαταρκτικὰς ταξινομήσεις καὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν σύνδυασμῶν τῶν γραμμάτων καὶ εἰς ἔξωτερικὰς εἰκασίας ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιγραφῶν ἐκρίνων (κυρίως τῆς γραμμικῆς γραφῆς Β), εἰς τὰς ὁποίας διάφορα μέσα ἐπέτρεπον διείσδυσιν εἰς τὸ νόημα. Τοιαῦτα μέσα ἦσαν κυρίως τὸ ὑπὸ τοῦ *Evans* διαγνωσθὲν ἀριθμητικὸν σύστημα καὶ ὀρισμένα ἰδιογραφικὰ σημεῖα τῶν πινακίδων. Λεξικὰς ἀναγνώσεις ὁ μὲν *Evans* δὲν ἀπε-

πειράθη διόλου, ὁ δὲ Sundwall μόνον μετὰ μεγάλης ἐπιφυλάξεως προείπεν εἰς μίαν ἢ δύο περιπτώσεις¹⁾.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποπειραθέντων λεξικῶν ἀνάγνωσιν τῆς Κρητομικ. γραφῆς οἱ πλεῖστοι ἴστανται ἔξω τοῦ πεδίου τῶν προβλημάτων τῆς προελληνικῆς ἀρχαιολογίας. Οὗτοι συνήθως ἐφαρμόζουν ἐξωτερικῆς γενικῆς ἀρχῆς (ἀκροφωνητικὸν σύστημα βιάσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐφαρμογὴν σημιτικῶν γλωσσῶν κλπ.). Ἄλλοι εἰδικώτεροι λόγιοι ἀφωρομήθησαν ὡσαύτως ἀπὸ ἐνιαίας ἀρχῆς, εὐλογωτέρας τὴν φορὰν ταύτην, ἐν μέρει δὲ καὶ πιθανῶς ὀρθῆς, ἥτοι ἀπὸ τοῦ συλλαβικοῦ ἀλφαβήτου τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου. Ἀλλὰ καὶ ἡ μέθοδος αὕτη, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν ἀναγνώσεις εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκρίθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δικαίως ὡς ἀκρως ἐπισφαλῆς. Τὰ τρωτά της κατέδειξεν ἰδιαίτατα ὁ Casson. Ἡ Κύπρος παρουσιάζει δύο συλλαβάρια, ἐν ἑκ τῆς Χαλκῆς ἐποχῆς, πιθανῶς Μινωικῆς ἢ Κρητομικηναϊκῆς καταγωγῆς, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, καὶ ἕτερον συλλαβάριον Ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Ἀλλ' ἐνῶ τοῦ πρώτου συλλαβαρίου τὰ σημεῖα ἠῤῥησεν ὁ Casson εἰς 76, μόνον 9 ἐξ αὐτῶν ταυτίζονται ἀσφαλῶς καὶ ἕτερα 9 πιθανῶς πρὸς τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ μόνον δύναται τις νὰ κατανοήσῃ, πόσον ὀλισθηρὸν εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ συλλαβαρίου τῆς Κύπρου ἀναγνώσεως Μινωικῶν καὶ Μικηναϊκῶν ἐπιγραφῶν²⁾.

Ἡ θεμελιώδης δυσκολία, ἣτις θὰ παρουσιασθῇ κατόπιν κάθε ἀποπείρας ἀναγνώσεως ἀγνώστου γραφῆς καὶ γλώσσης, εἶναι ἀκριβῶς ὁ

1) Ὅρα A. Evans, *Scripta Minoa* 1909, καὶ ὑπὸ τῶν 4ον τόμον τοῦ *Palace of Minos* σ. 666 ἔξ.—J. Sundwall, *Alt-kretische Urkundenstudien*, «Acta Acad. Aboensis Humaniora» X, 2 (1936) σ. 1-15. Ἐν σ. 3 σημ. 2 καὶ παρὰ Hrozny ἔ.ἀ. σ. 3, σχεδὸν πλήρης βιβλιογραφία τῶν πολυπληθῶν ἀποπειρῶν ἀναγνώσεως.

2) S. Casson, *Ancient Cyprus*, 1937, σ. 72-109 καὶ εἰδικώτερον *The Cypriot Script of the Bronze Age*, «Iraq» 6 (1939) σ. 39-44. Λί ταυτίσεις τῶν Κυπριακῶν πρὸς τὰ Κρητομικηναϊκὰ γράμματα εἶναι συνήθως λίαν ἀθαιρετοὶ καὶ ἄρα καὶ ἡ φωνητικὴ ἀξία ἢ οὕτως ἐπιτυγχανομένη. Οὕτω ἀναγνώσεις ὡς *Tiu ro ja* (θεοῦ ροιά, Bossert), *Kumona Poseitavonose* (Κυμὼ Ποσειδῶνος, Persson) ἢ *Cutemese vana Teivo e* (Κάδμος ἄναξ Θηβῶν, Persson) ἢ *Paida kukavone* (παῖδα, κυκῶνα, Μυλωνᾶς) εἶναι «πολὴν ὠραία ἢ ὥστε νὰ εἶναι ἀληθεῖς». Μία καὶ ἡ αὕτη λέξις (ἐπὶ τοῦ ψευδοστομοῦ ἀμφορέως Ἐλευσίνος) ὑπὸ τοῦ Μυλωνᾶ ἀναγινώσκειται «παῖδα», ὑπὸ τοῦ Sundwall ἀναγινώσκειται «Tarchun» καὶ ὑπὸ τοῦ Hrozny «Tajana». Τοῦτο δεικνύει ἀκριβῶς τὸ ἐπισφαλές τῶν λεξικῶν τούτων ἀναγνώσεων, ἐξ ὧν ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἐπισφαλεστάτη, δεδομένου ὅτι ἡ λέξις ἀπαντᾷ τοῦλάχιστον πεντάκις ἐπὶ Κνωσιακῶν πινακίδων (Sundwall ἔ.ἀ. 38 εἰκ. 23,5), ὅπου εἶναι ὁλως ἀπίθανον νὰ προσδοκῶμεν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ὁ Evans παρετήρησεν

ἔλεγχος τῶν ἀναγνώσεων, διότι ἔλλείπουν τὰ στοιχεῖα τῆς βασάνου. Διὰ τοῦτο ἐβράδιονον πολὺ νὰ τύχουν γενικῆς ἀναγνωρίσεως αἱ ἀναγνώσεις καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς καὶ τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εὐρισκόμεθα καὶ πρὸ τῆς παρουσίας περιστάσεως, ἰδίως προκειμένου περὶ τόσον δεδοκιμασμένου λογίου οἷος ὁ Ηροζνυ. Διὰ τοῦτο τὸ μόνον ὑπολειπόμενον εἶναι νὰ ἐρευνήσωμεν, ἂν ἡ μέθοδος του εἶναι ἀνεπίδεκτος ἀμφισβητήσεως καὶ ἂν αἱ ἐπιτευχθεῖσαι ἀναγνώσεις συμφωνοῦν πρὸς τὰς καθόλου γνώσεις ἡμῶν περὶ Κρητομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ τῆς μεθόδου του ἐκθέτει ὁ ἴδιος ὁ Ηροζνυ (σ. 3 ἔξ.). Πρόκειται περὶ «συνδυαστικῆς καὶ παραβαλλούσης» μεθόδου, ἣν, ὡς λέγει, ἐχρησιμοποίησε μετὰ ἐπιτυχίας εἰς τὴν χετταϊκὴν καὶ ἄλλας ἔτι γραφάς. Ἐν τούτοις ἡ μέθοδος του, ἣτις εἶναι δυνατόν νὰ ἐνδείκνυται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀσίας, ἀμφιβάλλω ἂν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Οἱ Μικρασιατικοὶ πολιτισμοί, ἂν καὶ διαφόρων λαῶν καὶ ἐποχῶν, ἀποτελοῦν κατὰ τοῦτο κεκλεισμένην ἐνότητα, ὅτι ἀνάγονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Σουμερίων, ὡς βραδύτερον ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἐθεμελιώθη ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Εἰς τὴν Κρήτην ὅμως τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Ἐδῶ ὁ πολιτισμὸς ἀναπτύσσεται αὐτοτελής, αἱ δὲ σχέσεις του πρὸς τοὺς περιβάλλοντας λαοὺς δὲν ἐπιδροῦν θεμελιωδῶς ἐπ' αὐτόν, ὡς ὁ Σουμερικὸς ἐπὶ τὸν Βαβυλωνιακὸν καὶ ἀμφοτέρω ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, τοὺς Χετταίους, τοὺς Μιτάννι, τοὺς Ἀμορραίους, τοὺς Χουρρίτας, ἢ ὡς ὁ Αἰγυπτιακὸς ἐπὶ τὸν Φοινικικὸν καὶ τὸν Νουβικὸν πολιτισμὸν. Φύλακί της εἶχεν ἡ Κρήτη τὸν «ἀπείρονα πόντον», ὅστις ἐπέβαλλε τὴν αὐτοτελεῖ ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ της. Μὲ τὰ τότε ναυτικὰ μέσα τῆς Ἀνατολῆς οὐδεμία κατάκτησις ἢ ἀξιόλογος εἰσβολὴ εἰς τὴν Κρήτην ἦτο δυνατόν. (Περὶ τούτου ὄρα καὶ κατωτέρω).

Ἀπομένει τὸ φυλετικὸν ζήτημα. Ὅτι οἱ προελληνικοὶ τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι παρουνιάζουσαν φυλετικὴν συγγένειαν πρὸς τινὰς Μικρασιατικὸς λαοὺς, εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἀλλὰ τὰ χρονικὰ καὶ πρὸ παντὸς τὰ τοπικὰ ὄρια τῆς συγγενείας ταύτης εἶναι εἰσέτι πεδίον ῥευστῶν ἀναζητήσεων. Πάντως οἱ Ἀσσυροβαβυλώνιοι δὲν εἶχον συγγένειαν πρὸς τοὺς Προελλήνας, οὔτε καὶ οἱ Χετταῖοι, τοὐλάχιστον εἰς

ἐν παρόδῳ (Palace IV, 799 σημ. 3 καὶ εἰκ. 773), ὅτι οἱ ἀρεσκόμενοι εἰς τὰς ἀναγνώσεις Ἑλληνιστὶ βάσει τοῦ Κυπριακοῦ συλλαβarioυ θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναγνώσουν ΡοΙο ἐπὶ Κνωσιακῆς ἐπιγραφῆς, ἣτις φέρει καὶ τὸ ἰδεόγραμμα τοῦ ἴππου. Ἄς παρατηρηθῇ ἐνταῦθα, ὡσαύτως ἐν παρόδῳ, ὅτι τὸ ἰδεόγραμμα τοῦ ἴππου ἐπὶ τῆς πινακίδος ἐκείνης στερεῖται χαίτης, ὡς εἰ πράγματι ἐπρόκειτο περὶ πώλου.

τὸν ὑπὸ τινων ὑποτιθέμενον βαθμὸν³. Μόνον δευτερεύοντες λαοὶ τῆς προσθίας (Δυτικῆς) Μ. Ἀσίας θεωροῦνται συγγενεῖς πρὸς τοὺς προέλληνας, βάσει ἐνδείξεων τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὀλίγον τοῦτο, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν, ὀφείλεται εἰς παραβολὰς (ιδίως ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν) τῶν ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφικῶς γνωστῶν καταστάντων προελληνικῶν μνημείων πρὸς ὅσα γνωρίζομεν περὶ πολὺ μεταγενεστέρων Μικρασιατικῶν λαῶν τῆς Κλασσικῆς ἐποχῆς. Ταῦτα φοβοῦμαι ὅτι εἶναι πολὺ ὀλίγα στοιχεῖα, ἵνα δικαιολογήσουν τὰς συνδυαστικὰς μεθόδους εἰς οἷαν καὶ ὄσσην κλίμακα χρησιμοποιοεῖ ταῦτα ὁ Hrozny.

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς προτιμᾷ ὁ Hrozny τὸ ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος ὕλικόν, ἀρχίζων ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν Ἐλευσίνος, Θηβῶν, Τίρυνθος καὶ Πύλου διὰ τὰ κατελήξη εἶτα εἰς τὸ ἐκ Κρήτης ὕλικόν. Περιορίζεται εἰς τὸ γραμμικὸν σύστημα Β καὶ μόνον συμπτωματικῶς προστρέχει εἰς τὰ παλαιότερα. Προϋποθέτει, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα κρύπτεται ὑπὸ τὰ γραπτὰ μνημεῖα Κρήτης καὶ Ἑλλάδος, ἥτις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς προηγουμένας ἀποπειράς ἀναγνώσεως, οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται Ἑλληνική. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶμαι σύμφωνος. Ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία, ἡ γραφή, παρὰ τὰς ὑπαρχούσας διαφορὰς μεταξὺ Κρήτης καὶ Ἑλλάδος, παρουσιάζονται εἰς μίαν ἐνότητα ἀνεξήγητον ἀνευ φυλετικῆς συγγενείας τῶν δύο περιοχῶν. Συνδυασμοὶ γραμμάτων, ἥτοι λέξεις ἀπαντῶσαι ἐπὶ τῶν πινακίδων τῆς Κνωσοῦ, ἀνευρίσκονται οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Τοῦτο παρετήρησε πρῶτος ὁ Evans εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Θηβῶν, εἶτα παραδείγματα προσέθηκον καὶ ὁ Sundwall καὶ ὁ Hrozny ἐπανειλημμένως ἐξ Ἐλευσίνος, Τίρυνθος καὶ Πύλου⁴. Τὰ ἀναφισβήτητα ταῦτα γεγονότα, πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σήμερον γενικῶς παραδεκτὴν γνώμην, ὅτι οἱ πρῶτοι Ἕλληνες

³) Διὰ λίαν ἀσαφεῖς, κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἔρευνα ἀπὸ ἐθνολογικῆς, ἀνθρωπολογικῆς, γλωσσικῆς πλευρᾶς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ ἐσωτερικοῦ πνεύματος τῆς τέχνης ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Matz εἰς τὸ βιβλίον του Die frühkretischen Siegel (1928) καὶ εἰς τὰς κατόπιν ἐργασίας του («Antike» 1935, 171 ἔξ., «Z. f. Ethnologie» 66, 1934, 424 ἔξ.), ὑπὸ τοῦ S. Fuhs, ἀκολουθοῦντος τὰ ἴχνη τοῦ Matz εἰς τὸ βιβλίον του Die Griechischen Fundgruppen (1937) καὶ ὑπὸ τοῦ συντηρητικωτέρου καὶ ἐν μέρει διαφοροῦντος Schachermeyr εἰς τὰς ἐργασίας του Hethiter und Achaeer (1935), Zur Indogermanisierung Griechenlands, «Klio» 32, Zur Rasse und Kultur im Minoischen Kreta (= ταυτοχρόνως Wörter und Sachen 1939, 131 ἔξ., ἀπόσιτον εἰς ἐμὲ) καὶ Der Begriff des Arteigenen, «Klio» 32 (1940), 339 ἔξ.

⁴) Evans, Palace IV σ. XXII καὶ 737 ἔξ. Sundwall ἔ.ἀ. πολλαχοῦ καὶ σ. 38 εἰκ. 23,5. Hrozny ἔ.ἀ. πολλαχοῦ.

κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Μινυαῶν ἀγγείων, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Β' χιλιετηρίδος. Τὰ περὶ ὧν πρόκειται μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος χρονολογοῦνται μετὰ τὸ 1400 π.Χ., αἱ δὲ πινακίδες τῆς Πύλου δυνατὸν νὰ ἀποδειχθῶν κατερχόμεναι μέχρι τοῦ 1200. Ἄν λοιπὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἐκυριάρχει ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνακτόρων, τότε διερωτᾶται τις ποῦ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν χρονικῶς τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ἑλλάδι.

Προτοῦ εἰσελθῶμεν εἰς οὐσιαστικὰ προβλήματα, πρέπει νὰ προταχθῶν ὀλίγα λέξεις ὡς πρὸς τὴν μέθοδον, δι' ἧς ἐπιτυγχάνονται αἱ λεξικαὶ ἀναγνώσεις τοῦ Ηροζνι. Οὗτος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς προκατόχους του τοὺς ἐφαρμόσαντας ἐνιαίαν μέθοδον, ἀκολουθεῖ ἐκλεκτικὸν σύστημα ὡς πρὸς τὴν φθογγικὴν ἐξιχνίασιν τῶν σημείων τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς. Διχαίως ἴσως φέγει τὴν μέθοδον, καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικὴς ἐποχῆς Κυπριακὸν συλλαβάριον καὶ μόνον δύναται νὰ παρίσχη τὴν κλεῖδα πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς. Παραδέχεται ὅμως καὶ οὗτος ὁρισμένα Κυπριακὰ γράμματα, βάσει δὲ ἀπωτέρας ἢ στενωτέρας ὁμοιότητος δανείζεται τὴν φθογγικὴν ἀξίαν καὶ πολλῶν ἄλλων γραφῶν, ἵνα ἀπαρτίσῃ τὴν πρώτην βάσιν τῶν λεξικῶν αὐτοῦ ἀναγνώσεων. Τοῦτο φυσικὸν εἶναι νὰ ἐμπνέῃ ζωηρὰς ἀνησυχίας ὡς πρὸς τὴν ὁρθότητα τῆς μεθόδου, ὅταν μάλιστα χρησιμοποιῶνται γραφαὶ μεταγενέστεραι, τελείως διαφόρου καταγωγῆς ἀποδειχθεῖσαι καὶ ἀνήκουσαι εἰς ἀνθρωπολογικῶς ξένους λαοὺς, ὡς λ.χ. ἡ Φοινικικὴ ἢ ἡ Σαββαϊκὴ γραφή. Οὕτω λ.χ. εἰς τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν, ἧς ἐπιχειρεῖ τὴν ἀνάγνωσιν, ἐπὶ τοῦ ψευδοστόμου ἀμφορέως Ἐλευσίνος (σ. 10 ἐξ.), ἔχουσιν 8 ἐν ὄλῳ γράμματα, ἀκολουθεῖ τὴν ἐξῆς μέθοδον :

Τὸ 1ον καὶ 3ον γράμμα ἀναγινώσκει ὡς ta καὶ na βάσει τοῦ Κυπριακοῦ συλλαβαρίου. Τὸ 2ον ἀναγινώσκει ὡς ja βάσει ἀορίστου ὁμοιότητος πρὸς ἐν Χετταϊκὸν ἱερογλυφικόν⁵. Τὸ τέταρτον σημεῖον εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ πρῶτον (ta). Τὸ πέμπτον, ἔχον ὁμοιότητα πρὸς τὸ μεταγενέστερον Ἑλληνικὸν ψ ἀναγινώσκει ὡς ha, τῇ βοηθείᾳ Χετταϊκῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν ἱερογλυφικῶν. Τὸ ἕκτον ἀναγινώσκει ὡς ba, βάσει ἀορίστου ὁμοιότητος πρὸς τὸ Αἰγυπτιακὸν σημεῖον τοῦ ποδός (= b). Τὸ ἕβδομον σημεῖον θεωρεῖ παραλλαγὴν τοῦ δευτέρου καὶ τὸ ἀναγινώσκει πάλιν ὡς ja. Τὸ ὄγδοον καὶ τελευταῖον θεωρεῖ ὡς ἰдео-

⁵) Εἶναι τὸ γράμμα ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον σημαῖνον «ποιμνιον» κατὰ τὴν ὀξείαν παρατήρησιν τοῦ Evans, ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ Sundwall ἰδεογραφικῶς T a r c h u. Ὁ Evans παρατήρησεν ἤδη τὸ ἀνάλογον ἰδεόγραμμα τῶν Χετταίων, ὅπερ καὶ φωνητικῶς παραβάλλει πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν τράγος.

γραφικόν, ἔχον τὴν ἔννοιαν «ἀνάκτορον». Οὕτως ἀπαρτίζει τὴν ἀνάγνωσιν: *Tajana* — *TahabaJa* — «ἀνάκτορον» = *Ἄδρον τοῦ Θηβῶν ἀνακτόρον*⁶.

Περαιτέρω (σ. 15) ἀναγινώσκει ἐν γράμμα ὡς τ τῇ βοηθείᾳ ἀναλόγου Φοινικικοῦ σημείου, ἕτερον ὡς ι τῇ βοηθείᾳ ἀναλόγου πρωτοῖν-δικοῦ, δύο δὲ ἄλλα ὡς za καὶ a τῇ βοηθείᾳ τῶν Φοινικικῶν 𐤆 καὶ 𐤃.

Ἐφ' ὅσον ἡ λεξικὴ ἀνάγνωσις μιᾶς γλώσσης ἀποτελεῖ τὴν βῆσιν πίσης περαιτέρω ἐρεύνης, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ εἴμεθα ἄκρως προσεκτικοὶ καὶ μόνον κατόπιν μεγάλου βαθμοῦ πιθανότητος νὰ χωρῶμεν περαιτέρω. Τὴν πιθανότητα ταύτην δὲν ἐξασφαλίζει ἡ ἐπιστο-τέυσις τῆς φωνητικῆς ἀξίας τῶν Κρητομυκηναϊκῶν γραμμῶν ἐκ τόσων μακρυνῶν καὶ διαφόρων περιοχῶν καὶ πολιτισμῶν. Μόνη ὁδὸς πρὸς πιθανοποίησιν τῶν ἐπιτευχθεισῶν ἀναγνώσεων ἀπομένει ἡ τυχὸν συμφωνία τούτων πρὸς ὅ,τι ἄλλως δυνάμεθα ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν νὰ συναγάγωμεν καὶ πρὸς ὅ,τι ἀρχαιολογικῶς γνωρίζομεν ἤδη περὶ Κρητομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἰδωμεν κατὰ πόσον τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἀναγνώσεων τοῦ *Hroziy*.

Οὗτος (σ. 7) φρονεῖ ὅτι ὑπὸ τὰ γράμματα τῆς Προελληνικῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης κρύπτεται μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα, ὅτι δὲ αὕτη εἶναι Ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς. Τὸ πρῶτον φαίνεται νὰ ἀληθεύῃ ἔγὼ τοῦλάχιστον συμφερίζομαι τὴν ἄποψιν ταύτην. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ὅμως ὑπάρχει ἰσχυρὰ ἀμφιβολία, παρ' ὅλας δὲ τὰς μέχρι τοῦδε ρευστὰς ἔτι θεωρίας περὶ πρωιμοῦς καὶ καθόδου Ἰνδογερμανικοῦ ἀΐματος μέχρι καὶ τῆς Κρήτης, ἡ γνώμη ὅτι ὁ Μινωικὸς πολιτισμὸς εἰς ὅλας τὰς θεμελιώδεις ἐκδηλώσεις του παραμένει μὴ Ἰνδογερμανικὸς, εἶναι εἰσέτι ἡ κυριαρχοῦσα⁷.

⁶ Ὀλίγην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ *Hroziy* ταυτίζει

⁶) Ὁ *Sundwall* εὐρίσκει τὴν ὑποτιθεμένην λ. *Tajana* πεντάκις ἐπὶ Κνωσιακῶν ἐπιγραφῶν καὶ συμπεραίνει λογικῶς ὅτι πρόκειται περὶ ὀνόματος θεοῦ, ἔ.ἀ. 40-41 καὶ εἰκ. 23,5. Ἄς σημειωθῇ ἐν παρόδῳ, ὅτι θὰ ἤξιζε τὸν κόπον ἢ ὑπὸ εἰδικοῦ τινος ἔρευνα τῆς καταγωγῆς καὶ σημασίας τοῦ ὀνόματος Θῆβαι, τὸ ὅποιον οἱ Ἕλληνες ἔδιδον οὐ μόνον εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Νέου Αἰγυπτιακοῦ Βασιλείου, ἣς τὸ πραγματικὸν Αἰγυπτιακὸν ὄνομα ἀγνοοῦμεν («*E t w a W e s e*» συμπεραίνεται παρὰ *E r m a n R a n k e*, «*Ägypten*» 26.). Πρόκειται ἀρὰ γε περὶ μεταγωγῆς Προελληνικοῦ (Μινωικοῦ?) μεσάζοντος ὀνόματος, τὸ ὅποιον θὰ ἐγράφετο διὰ δύο μόνον γραμμῶν (Θή-βη);

⁷) Ὅρα ἐπὶ παραδείγματι *F. Matz*, *Griechische Vorgeschichte* (Das *Neur Bild der Antike*), 28. Τὰ περὶ πρωίμου ἐξινδογερμανισμοῦ τῆς Ἑλλάδος γενικῶς ἐπραγματεύθη ὁ *Matz* εἰς τὸ ἔργον του *Die frühkretischen Siegel* (1928) καὶ εἰς μεταγενεστέρως μελέτας του ἐν «*Antike*» 1935, «*Zeitschr. f. Ethnologie*» 1934. Ἐπὶ τῶν ἰχνῶν του ἐβάδισεν ὁ *Fuchs*, «*Die grie-*

τοὺς προελληνικοὺς κατοικοὺς τῆς Κρήτης καὶ τὴν γλῶσσάν των πρὸς τοὺς Πελασγοὺς τοῦ γνωστοῦ χωρίου τῆς Ὀδυσσεΐας (τ 177). Τοῦτο προφανῶς προτιμᾷ ὁ συγγραφεὺς χάριν ἀπλότητος, ἵνα περιλάβῃ ὑπὸ ἑνιαῖον ὄνομα πάντας τοὺς προελληνικοὺς κατοικοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν γλῶσσάν των, οὓς θεωρεῖ ἑνιαῖον σύνολον (σ. 7). Ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται ὅτι οὐχὶ οἱ Πελασγοί, ἀλλ' οἱ Ἐτεόκρητες τοῦ ἀνωτέρου χωρίου τῆς Ὀδυσσεΐας εἶναι οἱ Μινωικοὶ Κρηῖτες. Διητηρήθησαν μέρη τῶν Κλασσικῶν χρόνων εἰς ἀπόκεντρα μέρη τῆς νήσου, εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τῆς Πραισοῦ διητηρήθη καὶ ἡ γλῶσσά των. Πᾶσα ἀπόπειρα εὐρυτέρας φθογγικῆς ἀναγνώσεως, ὥς εἶναι ἡ τοῦ Hrozný, πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ λείψανα ταῦτα, πρὸς τὴν φθογγικὴν τῶν ὁμοίων μορφῶν δέον νὰ συμφωνῇ τὸ ἀποτέλεσμα. Τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐπέτυχεν ὁ Hrozný.

Προαιτέρω σημασίαν ἔχει τὸ γεγονός, ὅτι ὄρισμένας ὑποθέσεις μὴ εὐσταθοῦσας πλέον ἐκλαμβάνει ὁ Hr. ὥς ἀθηντικά ἱστορικά γεγονότα καὶ στηρίζει ἐπ' αὐτῶν ἐρμηνείας τῶν ἀναγνώσεών του. Οὕτω θεωρεῖ γεγονός (σ. 60 καὶ ἀλλαχού), ὅτι ὁ Ὑκῶς Φαραὼ Κυὰν κατέκτησε τὴν Κρήτην. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἀστήρικτος, ἂν καὶ ὀφείλεται εἰς τὸν πολὺν Eduard Meyer. (Πρβλ. τοὺς διασαγμοὺς τοῦ Schachermeyr, *Hethiter und Achaeer* 15.). Μόνον λαὸς κατ' ἔξοχὴν ναυτικός ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ σοβαρῶς περὶ κατακτίσεως τῆς Κρήτης, οἱ δ' Αἰγύπτιοι οὐδέποτε ὑπῆρξαν ναυτικός λαός, πολλῶ ἦττον ὑπὸ τοὺς Ὑκῶς. Πέραν τῆς Συρίας, προσιτῆς ὁμως κυρίως διὰ ξηρᾶς, οὐδέποτε ἔφθασαν αἱ πολεμικαὶ διὰ θαλάσσης ἐπιχειρήσεις των, τοῦτο δὲ συνέβη ἐπὶ τοῦ μεγίστου τῶν δορικτητόρων τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Φαραὼ Τουθμῶσιος τοῦ Γ'. Ἐπὶ Μερνεφθᾶ καὶ Ραμεσσή τοῦ Γ' οἱ Αἰγύπτιοι ἀπέχρουσαν ἀπλῶς τοὺς θαλασσίους ἐπιδρομεῖς. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀρχείου τῆς El Amarna οὐδεὶς πλέον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ ἀνταλλαγὴ δώρων μετὰξὺ βασιλείων ἦτο πρᾶγμα σύνηθες καὶ δὲν εἶχε τὴν ἔννοιαν τῆς ὑποταγῆς. Ἐν πῶμα ἀλαβαστροίνης πυξίδος, ἣτις περιεῖχεν ἀρωματικόν τι προϊόν, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τεκμήριον, ὅτι ἡ Κρήτη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.

Ὅμοιως ἐκλαμβάνει ὁ Hrozný τοὺς Kefti ὡς Κρηῖτας καὶ τὰ Kartara-Karthôr-Keftiu ὡς συγγενῆ (σ. 20). Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀρμόδιοι εἶναι φυσικὰ οἱ γλωσσολόγοι, ὅτι ὁμως αἱ λαοί,

chischen Fundgruppen, 1937. Ἐν μέρει διαφορῶς καὶ συντηρητικωτέρας ἀπόψεως ἐξέθηκον ὁ F. Schachermeyr, *Hethiter und Achaeer*, 1935 καὶ εἰς τὰς μελέτας του *Zur Indogermanisierung Griechenlands*, «Klio» 32, 235-288, *Der Begriff des Arcegenen* κλπ., ἔ.ἀ. 339-357. Πρβλ. τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς πλευρᾶς τοῦ ζητήματος ἐν *Wörter und Sachen*, 1939, 131 ἔξ.

τοὺς ὁποίους οἱ Αἰγύπτιοι τῆς 18ης δυναστείας ὀνομάζουν *K/lj* δὲν δύνανται νὰ εἶναι γνήσιοι Κρηῆτες, μὴ φείνεται ἀναμφισβήτητον μεθ' ὅσα ἔγραψαν καὶ ἄλλοι καὶ ὁ *Wainwright*⁹. Οἱ *Kefti* εἶναι κί- τοικοὶ τῆς Συρίας, Μινωικῆς πιθανῶς καταγωγῆς, ὡς καὶ ἐγὼ ἐπαν- ειλημένως ὑπεστήριξα, αἱ δὲ ἀνακαλύψεις τοῦ *Ras Shamra* καὶ ἄλ- λων γειτονικῶν μερῶν στηρίζουν διαρκῶς καὶ περισσότερον τὴν ὑπό- θεσιν ταύτην. Πρόκειται περὶ ἀποτελεσμάτων τῆς Διασπορᾶς, μετὰ τὴν μεγάλην ἔκρηξιν τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας, οὕτω δ' ἐρμηνεύεται τὸ μικρὸν ποσοστὸν Μινωικῆς καταγωγῆς δώρων, τὰ ὁποῖα εἰκονί- ζονται κομίζοντες⁹.

Ὅμοίως εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Σαργῶν τῆς Ἀγαδῆς ἔφθασεν ὡς κατακτητῆς μέχρις Ἑλλάδος καὶ Κρήτης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ *Hrozný* ἐκλαμβάνει ὡς «*zwei/ellös*», ἵνα ἐρμηνεύσῃ ὠρισμέ- νας τοπωνυμίας ἐν Κρήτῃ, «*Βαβυλωνιακῆς*» καταγωγῆς, προκυπτού- σας ἐκ τῶν ἀναγνώσεών του. Γνωρίζομεν βεβαίως, ὅτι ὁ μέγας οὗτος κατακτητῆς διασχίσας τὴν Μ. Ἀσίαν ἔφθασε μέχρι τῆς Μεσογείου, τὴν ὁποῖαν μάλιστα καὶ ὑπερέβη. Αἱ εἰδήσεις ὅμως αὐταὶ δὲν εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὸν Σαργῶν, ἀλλ' ἀνήκουν εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ προσωπικότης του εἶχεν ἀρχίσει νὰ μυθοποιῆται. Ἐν πῶσῃ δὲ περιπτώσει, ἐρμηνεύονται ὡς διεισδυσὶς μέχρι τῆς Κύπρου¹⁰. Διὰ τὴν ἀναγνώσιν πραγματικῶς ὁ Σαργῶν ἐντὸς τῆς Μεσογείου ἐχρημά- ζετο, ὡς καὶ ὁ *Κυάν*, στόλον καὶ πραγματικούς ναυτικούς. Ταῦτα ὅμως δὲν δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ προχείρου. Σήμερον περισσότερον παρὰ ποτὲ δυνάμεθα νὰ ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἔχουν αἰωνίαν ἰσχὺν οἱ λόγοι τοῦ μεγάλου *Περικλέους* (*Θουκ.* 1, 142): «*τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστίν, ὅσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύχῃ, ἐκ παρόργου μελετᾶ- σθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάροργον ἄλλο γίνεσθαι*».

Ὁ *Hrozný* θεωρεῖ ἔτι δυνατόν, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς «*χώρας τοῦ μολύβδου*» (*Anaku*) δυνατόν νὰ κρύπτεται τὸ Λαύρειον. Ἀλλὰ μολυβδὸς ἐξορύσσεται καὶ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἥδη δ' ὁ Ὅμηρος (*B* 857) γνωρίζει περιοχὴν τοῦ Πόντου, τὴν Ἀλύβην, «*ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη*». Τοῦτο σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος ὑποδηλοῖ καὶ τὴν πα-

⁹) «*Antiquity*», March. 1936, σ. 17.

⁹) *Marinatos*, Kreta und die hethitisch-kleinasiatiscbe Welt im 2. Jahrtausend, II türkischer Geschichtskongress in Istanbul, 1937 σ. 9-10 τοῦ ἀνατύπου. Ὁ αὐτὸς ἐν «*Antiquity*» 1939. Πρὸβλ. σύνοψιν τῶν γεγονότων παρὰ *S. Casson*, Outstanding Needs in the Archaeology of the Eastern Mediterranean ἐν «*Annual Report of the Institute of Archaeology*», Univ. of London 1939, σ. 9 ἔξ.

¹⁰) *B. Meissner*, Babylonien und Assyrien 1, 25.

ράλληλον ἐκκαμίνευσιν μολύβδου, ἐντὸς τῶν μεταλλευμάτων τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ καὶ ὁ ἄργυρος (γαληνίται). Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι τὸ Λαυρεῖον ἦτο ἡ πηγὴ τοῦ κατὰ τὴν Κρητομυκηναϊκὴν ἐποχὴν οὐχὶ ἐκτεταμένης χρήσεως, πάντως ὅμως γνωστοῦ, μολύβδου. Οὕτω θὰ ἠρμηνεύετο καὶ ἡ ὄνομαστὴ γειτονικὴ ἐγκατάστασις τοῦ Θορικοῦ, σπουδαίου κέντρου Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ Μυκηναϊκῶν μύθων, ὅστις ἄλλως ἔχει πολὺ πτωχὴν ἐνδοχώραν. Δυστυχῶς τὰ παλαιότατα ἴχνη ἐκμεταλλεύσεως τοῦ Λαυρείου ἀνάγονται μόλις εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν, ἐκτὸς ἐὰν ἐπιμελέστεραι ἔρευμαι ἤθελον φέροι εἰς φῶς καὶ παλαιότερα ἴχνη¹¹.

Ἐν ἄλλο γεγονόσ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ηροζνυ ἐπανειλημμένως στηρίζεται πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνώσεών του, εἶναι ἡ κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Κρήτης. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀναπόδεικτον καὶ ὑπ' οὐδενὸς πιστεύεται πλὴν τοῦ Evans, τοῦ καὶ δημιουργοῦ τῆς θεωρίας ταύτης. Οὕτω (ἐν σ. 111) πιστεύεται ὑπὸ τοῦ Ηρ. ὅτι ἡ Ἄργολις ἦτο ὑποτελής εἰς τὴν Κρήτην. Ἄλλαχοῦ (σ. 51) ὑποτίθενται «*τοῦλάχιστον φιλικαὶ σχέσεις*» μεταξὺ τῶν αὐτῶν Θηβῶν καὶ Κρήτης κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα, διότι ἐπὶ ἀμφορέως τῶν Θηβῶν ἀναγινώσκει ὁ Ηρ. τὴν λέξιν *Aabah(a)*, ἣν θεωρεῖ τίτλον τῶν βασιλέων τῆς Κνωσοῦ. Κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα ὅμως ἡ Κνωσὸς δὲν ὑπῆρχε πλέον ὡς μοναρχία, οὐδὲ γνωρίζομεν ἄλλο Κρητικὸν κέντρον ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτις ἦτο περίοδος παρακμῆς καὶ διαλύσεως ἐπὶ τῆς νήσου.

Εἰς τὰς ἀναγνώσεις τοῦ Ηρ. ἀπαντοῦν Βαβυλωνιακὰ ὄνόματα πραγμάτων, τόπων καὶ θεῶν εἰς μεγάλην ἀναλογίαν (σελ. 19 δάνειοι Βαβυλ. λέξεις, 23 τὸ ὄνομα τοῦ Σουμεροβαβυλωνιακοῦ σεληνιακοῦ θεοῦ Σιν-Ναννὰρ ἐπὶ πινακίδος «*ἀστρονομικῶν*» περιεχομένου, 31 τὰ περὶ Βίτ-Ηιλάνι, ἦτοι τοῦ ἰδεογράμματος τῆς πύλης, κλπ.). Ἐν τούτοις οὔτε τῶν ἀνασκαφῶν τὰ εὐρήματα, οὔτε τῆς τέχνης ἡ ἐξέλιξις ἐμφανίζουν τηλικαύτην ἐπίδρασιν τῆς Βαβυλωνίας ἐπὶ τῆς Κρητομυκηναϊκῆς περιοχῆς. Πολλῶ μᾶλλον θὰ ἔπρεπε τότε νὰ προσδοκῶμεν Αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς ἀναγνώσεις. Ὁ Ηρ. εἶδομεν ὅτι καταφεύγει εἰς τὴν θεωρίαν τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Σαργῶν κατὰ τὸν 24^{ον} π.Χ. αἰῶνα καὶ μάλιστα καὶ ἔτι πρότερον ὑπὸ τῶν Σουμεριῶν. Τὴν Κρήτην θεωρεῖ ἐμπορικὴν ἀποικίαν τοῦ Σαργῶν, ἵνα ἐρμηνεύσῃ Βαβυλωνιακὰ τοπωνύμια, ἅτινα ἀνευρίσκει ἐπὶ τῆς νήσου. Οἱ συνδυασμοὶ εἶναι ὑπεράγαν τολμηροὶ καὶ οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν στηρίζονται.

Ταῦτα ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως. Εἰς λόγον ἐσωτερικοῦ περιεχομέ-

¹¹) Ὅρα κυρίως τὸ βιβλίον τοῦ Ardaillon, *Les mines de Laurion dans l' antiquité*.

νου τῶν ἀναγνώσεων τοῦ Ηγ. ὑπάρχουν ὡσαύτως γεγονότα τινά, ἅτινα δικαιούμεθα νὰ προσδοκῶμεν. Οὔτω λ.χ. διαψεύδονται αἱ προσδοκίαι ἡμῶν εἰς τὸ ζήτημα τῶν τοπωνυμιῶν. Ὁ Ηγ. πιστεύει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλείστους καὶ τὸν Έναις, ὅτι αἱ μεγάλαι καὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰς μικρὰς πινακίδας τῆς Κνωσοῦ περιέχουν οὐχὶ ὀνόματα προσώπων, ἀλλὰ τοπωνυμίας. Φρονῶ ὅτι ἔχει δίκαιον, αὕτη εἶναι ἄλλως καὶ ἡ βαρύνουσα γνώμη τοῦ Sundwall. Τρέφω μάλιστα τὴν ἐλπίδα, ὅτι μία εὐτυχῆς σύμπτωσης θὰ ἠδύνατο ἐντεῦθεν νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν πρώτην ἀσφαλῆ ἀνάγνωσιν. Διὰ τοῦτο θὰ ἐκθέσω εἰς τὰς ἐπομένας ὀλίγας παραγράφους, τὰς κλειούσας τὴν παροῦσαν μελέτην, τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας μεθόδου, δι' ἧς φρονῶ ὅτι θὰ εἶναι ἐνδεχομένως δυνατὸν νὰ ἀναγνωσθοῦν τὰ Κρητομυκηναϊκὰ γραπτὰ μνημεῖα.

Ἐὰν ἀφορηθῶμεν ἀπὸ τῆς δυσμενεστέρως ὑποθέσεως, ὅτι δῆλα δὴ πρόκειται περὶ ἀγνώστου γλώσσης γεγραμμένης εἰς ἀγνώστου γοιφῆν, τότε ἡ λύσις τοῦ ζητήματος φαίνεται ἀπελπίς. Χωρὶς νὰ στηριχθῇ τις κάπου δὲν δίνεται νὰ ἐργασθῇ καὶ οὔτω θὰ ἦτο καταδικασμένος νὰ ἀφήσῃ τὸ πεδῖον δράσεως εἰς μόνους τοὺς ἐρασιτέχνους καὶ φαντασιοκόπους. Ἐκ τοῦ μηδενὸς μόνον μηδὲν δίνεται νὰ προκύψῃ. Εὐτυχῶς ὑπάρχει μία λεπτὴ βάσις, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, καὶ ἐπὶ ταύτης δικαιούμεθα νὰ στηριχθῶμεν. Ἡ βάσις δὲ αὕτη εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κρητομυκηναϊκὸς πολιτισμὸς δέον νὰ θεωρηθῇ εἰς σημαντικὸν βαθμὸν περίοδος πρωτοϊστορικῆ, περὶ τῆς ὁποίας ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης μᾶς ἀφῆκεν ἀφθόνους μαρτυρίας. Οἱ Ἕλληνες ἐκκληρονόμησαν κανονικῶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς γῆς τὸν Κρητομυκηναϊκὸν πολιτισμὸν, ἥδη δ' ἡ ἐπιστήμη ἀρχίζει νὰ διαβλέπῃ σαφῶς τὰ πολλαπλᾶ στοιχεῖα τῆς θρησκείας καὶ — τὸ σπουδαιότερον — τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τοὺς προκατόχους των. Ταῦτα, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς νοητοῦ περιεχομένου τινῶν ἐκ τῶν Κρητομυκ. ἐπιγραφῶν, δύνανται ἐνδεχομένως νὰ παρᾶσχουν ἀσφαλεῖς ἢ τοῦλάχιστον πιθανὰς ἀναγνώσεις.

Προκειμένου περὶ τῶν τοπωνυμιῶν, γνωρίζομεν μέγα πλῆθος οὐ μόνον ἐκ τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τινων πολυτίμων ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ τῆς ἀθησαυρίστου μὲν, ἀλλὰ μέχρι σήμερον ζώσης παραδόσεως. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἐν ἐκ τῶν πλέον θαυμαστῶν καὶ χαρακτηριστικῶν φαινομένων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔγινεν ἀκόμη ἡ συστηματικὴ μελέτη τοῦ ὕλικου. Ἐγὼ συνέλεξα ἐκ στόματος τοῦ λαοῦ τοπωνυμίας ὅπως Τάρμαρος (ἡ περιοχὴ τοῦ ἀνακτόρου Μαλίων, πρὸβλ. Τέρμερα, πόλιν τῆς Καρίας καὶ Τερμίλας, τὸ παλαιὸν ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ Λύκιοι, κομίσαντες αὐτὸ καθ' Ἡρόδοτον ἐκ Κρήτης), Πανασός, ὄνομα χωρίου, Ζώμι(ν)θος καὶ Σάμιτος, ὀνόματα βου-

νῶν (πρβλ. Σάμινθον ὄρος πρὸς Λ. τῶν Μυκηνῶν)¹².

Ἐκ τῶν τοπωνυμίων τούτων τὰ ἔχοντα θεματικὴν κατάληξιν -σ καὶ -νθ κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν, θεωροῦνται δὲ σχεδὸν ὁμοφώνως προελληνικά. Ἐν πράγματι εἰς τὰς ἑκατοντάδας περιπτώσεων τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν πρόκειται περὶ τοπωνυμίων, πρέπει νὰ παρουσιασθοῦν μερικὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας, δικαιούμεθα μάλιστα νὰ προσδοκῶμεν λογικῇ πιθανότητι ὀνόματα γνωστὰ ἤδη. Ἐν τούτοις οὐδὲν τοιοῦτον προέκυψεν ἐκ τῶν ἀναγνώσεων τοῦ Ηροζνυ. Μόνον εἰς μίαν περίπτωσιν, ἐπὶ πινακίδος ὅπου ἀνευρίσκει Ἄργολικὰ τοπωνύμια, ἀναγινώσκει τὴν λέξιν *Terium*, ἣν ταυτίζει πρὸς τὴν «περίφημον *Τίρυνθα*». Ἐδῶ ἀκριβῶς νομίζω, ὅτι ὑπάρχει καίριον σημεῖον δυσπιστίας, ὡς πρὸς τὰς ἀναγνώσεις τοῦ Ηροζνυ. Οὗτος δίδει τὴν ἐρμηνείαν, ὅτι ἡ θεματικὴ κατάληξις -νθ «πιθανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς (15^{ος} αἰὼν π.Χ.), ἀλλὰ φαίνεται νὰ προσετέθη ὀστερότερον». Ἐν τούτοις αἱ τοπωνυμια τῆς κατηγορίας ταύτης θεωροῦνται ἀκριβῶς τὰ παλαιότατα ἱστορικῶς καὶ γλωσσολογικῶς αἰσθητὰ στοιχεῖα τῆς προελληνικῆς ἐποχῆς, ἀναγόμενα εἰς τὴν 3^{ην} χιλιετηρίδα. Ὑπὸ τινων μάλιστα θεωροῦνται Ἰνδοευρωπαϊκῆς ἤδη καταγωγῆς καὶ ἐσχετίσθησαν πρὸς πρωιμωτάτην ἐξάπλωσιν τῶν Λουβίων¹³. Ἐν, ὡς ὁ Ηρ. πιστεύει, δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη τὰ τοπωνύμια ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα, τότε διερωτᾶται τις πότε εἰσῆχθησαν εἰς τὴν χώραν, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδένα γνωρίζομεν μὴ ἑλληνικῆς καταγωγῆς εἰσβολέα εἰς τὴν Ἑλλάδα.¹⁴

Ὁ Ηρ. ταυτίζει πολλὰς ἄλλας γνωστὰς τοπωνυμίας ἐκ Κρήτης καὶ Ἑλλάδος (ἐνίοτε εἰς λίαν ἀπόμειρα καὶ ἄρα ἀπίθανα σημεῖα) πρὸς τοὺς ἐκ τῶν ἀναγνώσεων του προκύπτοντας φωνητικούς συνδυασμούς. Πάντως μερικαὶ ταυτίσεις εἶναι ἱστορικῶς ἀδύνατοι. Τὸ *Hatahun* δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ Ἀραβικὸν *Kandak*-Χάνδαξ καὶ τὴν Ἑνετικὴν παραφθορὰν *Kandia* (σ. 116). Ἡ λ. Κάστρον εἶναι ἄγνωστος πρὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Παληόκαστρον σήμερον εἶναι συνηθεστάτη τοπωνυμία πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Κρητικὸν Παλαίκαστρο (αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐκ-

¹²) Ὅρα τὴν μνημονευθεῖσαν μελέτην μου *Kreta und die Hethitisch-kleinasiatische Welt* κλπ. σ. 6-7. Ὡς πρὸς τοπωνύμια ἀναφερόμενα ἐπὶ ἐπιγραφῶν μνημονευουσῶν ὄρια γαιῶν πρβλ. λ.χ. S G D I 5075, (σύνορα Λατοῦς καὶ Ὀλοῦντος), F i c k , V.O. 30, 31 (Γόρτυς), 33 (Πραισός) κλπ.

¹³) Τοιοῦτος εἶναι ὁ G ö t z e. Ὅρα S c h a c h e r m e y r, *Hethiter und Achaeer* 10-11, μετὰ περαιτέρω βιβλιογραφίας.

¹⁴) Ὁραίους καὶ πείθοντας συνδυασμούς ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν -νθ ὄρα S u n d w a l l ἔ.ἀ. 41-3.

φορά του) δὲν δύναται ἐπομένως νὰ προέροχεται ἐκ τοῦ «*umgema-delten*» *Balugasran* (σ. 26).

Θὰ ἐκέρδιζον εἰς πιθανότητα αἱ ἀναγνώσεις τοῦ ΗΓ., ἂν παρείχον ἀποτελέσματα προσαρμοζόμενα πρὸς ὅ,τι ἤδη γνωρίζομεν περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐν ἐκ τῶν περιεργότερων τοιούτων γεγονότων εἶναι ἡ ὑπαρξίς τῶν λεγομένων πινακίδων ἑκατοστιαιᾶς ἀναλογίας, ἃς ὁ Sundwall, ἀπιθάνως κατ' ἐμέ, ἠρμήνευσε διὰ τῆς θεωρίας τῆς «ἐκατόμβης»¹⁵. Ἄλλαι ἀπαριθμοῦν ἀγέλας βοῶν, αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων, ὅπου εἶναι φυσικὸν νὰ περιμένωμεν κύρια ὀνόματα βουκόλων καὶ συβοτῶν ὡς ὁ Μελάνθιος καὶ ὁ Εὐμαιος καὶ τοπωνυμίας ἐνθα ἐνέμοντο τὰ βασιλικά ταῦτα βουφόρβια καὶ αἰπόλια καὶ συβόσια, ὡς ἡ *Κόρακος πέτρη* εἰς τὴν Ὀδύσειαν. Ὁμοίως αἱ πινακίδες τῶν ἵππων, τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν ὀπλοστασίων τοῦ ἀνακτόρου παρέχουν πλῆθος προσδοκιῶν εἰς τὰς ἐπιτευχθησομένας ἀναγνώσεις, ὥστε νὰ θεωρήσωμεν ταύτας πιθανὰς λόγῳ βασίμου συμφωνίας πρὸς τὸ ἰδεογραφικῶς εἰκαζόμενον περιεχόμενον. Γνωρίζομεν ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ξένα προϊόντα ἢ πράγματα γενικῶς εἰσερχόμενα εἰς τινα πολιτισμὸν εἰσέρχονται συνήθως μετὰ τοῦ ξενικοῦ ὀνόματός των. Ὁ ἵππος καὶ τὸ ἄρμα εἰσήχθησαν βεβαίως ἔξωθεν. Πιστεύεται μάλιστα ὅτι εἰσήχθησαν πρότερον εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ εἶτα εἰς τὴν Κρήτην, ἂν καὶ δὲν θεωρῶ βέβαιον τὸ πρῶγμα¹⁶. Εἶναι λογικὸν νὰ προσδοκῶμεν, ὅτι ὁμοῦ μετὰ τοῦ πράγματος εἰσήχθη καὶ τὸ ὄνομα. Οὕτω συνέβη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ὄλαι αἱ σχετικαὶ λέξεις εἶναι ξενικῆς καταγωγῆς: *Kuze(n)* ὁ ἠνίοχος, *ssm* ὁ ἵππος (βαβυλωνιστὶ *sisit*, χαναναῖστὶ *sus*), *merkobt* τὸ ἄρμα καὶ *ajolt* ἡ φορητὸς ἄμαξα (ἀμφότερα γνωστὰ ἐν Κρήτῃ¹⁷).

Εἰς τὴν παλαιότεραν κατηγορίαν Α τῆς γραμμικῆς γραφῆς ἔχομεν μερικὰς ἐπιγραφάς, εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων δύναται ὡσαύτως νὰ εἰσδύση ἀμυδρὸν τὸ βλέμμα: Δύο εὐτελεῖς ἄωτοι κύαθοι, φέροντες ἐσωτερικῶς ἐπιγραφὰς διὰ μελάνης, εἶναι προφανῶς ἔξορκισμοὶ κατὰ

¹⁵) Sundwall 11 ἔ.ἀ. 25 ἔξ. καὶ Evans, Palace IV, 691 ἔξ.

¹⁶) Τὸ ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἔχομεν ἀρχαιότερα μνημεῖα ἐν Ἑλλάδι (τὰς ἀναγλύφους στήλας τῶν Μυκηνῶν) εἰκονίζοντα τὸν ἵππον, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀσθενὲς *argumentum ex silentio* κατὰ τῆς Κρήτης. Ἦδη εἰς τὸ μέγαρον Σκλαβοκάμπου (οὔ ἡ δημοσίευσίς εἶναι ἔτοιμος καὶ θὰ ἐμφανισθῇ μόλις καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐκδοθῶν τὰ περιοδικὰ μας) εὗρον ἄραιοι σήμαντρον τῆς πρώτης ΥΜ περιόδου εἰκονίζον λακτίζοντα ἵππον καὶ ἕτερον φέρον ἄρματηλάτην καὶ συνωρίδα, οἷ ἀντίτυπον ἀτελέστερον, ἔξελθὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ δακτυλίου, ὑπάρχει ἐξ Ἀγίας Τριάδος (ἴσως ΜΜ3-ΥΜ1 ἐποχῆς). Ἄνὰ πᾶσιν στιγμὴν δυνατὸν νὰ εὐρεθῶν καὶ ἔτι παλαιότερα μνημεῖα.

¹⁷) Erman - Rank, Ägypten κλπ. σ. 583-4 καὶ 655.

τῶν κακῶν πνευμάτων, ἃν κρίνωμεν ἐξ ὁμοίων εἰδημάτων τῆς Ἀνατολῆς¹⁸. Ἐπὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἰδίως τροπέζων προσφορῶν εἶναι λογικὸν νὰ περιμένωμεν τύπον προσευχῆς καὶ ἀφιέρωσιν ὀνομαστὶ εἰς τινα θεότητα. Ὑπάρχουν λέξεις χαρακτηριστικῆς μορφῆς, διότι ἔχουν δύο ὁμοίας συλλαβάς, ὁρθῶς παραβληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Evans πρὸς ψελλίζοντα ὀνόματα (Lallnaimen) τῆς Ἀνατολῆς, ἐφ' ὧν ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ὁ Kretschmer (*Papa, Dada* κλπ.). Ἔτι χαρακτηριστικώτερα εἶναι τετρασύλλαβα ὀνόματα, ἔχοντα ὁμοίας τὰς δύο μεσαίας συλλαβάς¹⁹. Ἡ περίφημος τροπέζα προσφορῶν τοῦ Ψυχροῦ παρέχει ἓνα τοιοῦτον συνδυασμὸν (𐀓𐀙𐀚𐀛) ἐπαναλαμβανόμενον καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων. Φυσικὸν εἶναι νὰ περιμένωμεν ὄνομα θεότητος. Γνωρίζομεν τοιοῦτον ὄνομα ἐκ τῆς μυθολογίας τῆς Κρήτης, σχετιζόμενον πολλαχῶς πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὸν Μίνωα: Ἀκακαλίς. Τοιαύτης φύσεως συνδυασμοὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἠδύναντο ἐνδεχομένως νὰ ὀδηγήσουν ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως.

Γνωρίζομεν ἐκ τῆς τέχνης, ὅτι οἱ Κρήτες ὑπῆρξαν ὁ φιλανθρότερος λαὸς τῆς ἀρχαιότητος. Πολλὰ ὀνόματα ἀνθέων καὶ ἀρωματικῶν φυτῶν μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν θεματικὴν κατάληξιν -νθ δικαίως θεωροῦνται προελληνικά. Κατ' ἀναλογίαν ἄλλων λαῶν καὶ πολιτισμῶν δικαιούμεθα νὰ υποθέσωμεν, ὅτι καὶ κύρια ὀνόματα ἐσχηματίζοντο ἐξ ὀνομάτων ἀνθέων. Πασίγνωστος εἶναι ὁ Ὑάκινθος, ἀλλὰ καὶ τὸ μνημονευθὲν ἤδη Ἀκακαλίς καὶ τὸ Ἐλένη εἶναι ὀνόματα φυτῶν. Ἡ τροφὸς τῆς Ἀριάδνης, ἣτις ἐλάτρευετο ἐν Νάξῳ ὡς θεότης²⁰, ἔκαλεῖτο Κορκύνη. Τοῦτο μᾶς ἐνθυμίζει τὸ ἀγαπητότατον εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν θρησκείαν ἱερὸν φυτὸν τοῦ κρόκου, συχνότατον καὶ ἐπὶ τῶν πινακίδων γραφῆς. Οἱ μεταγενέστεροι ἐγνώριζον πολλὰ περὶ τῆς ἱερότητός του καὶ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὴν Βαβυλωνιακὴν ὁ κρόκος καλεῖται *kurkanu*, ἄρα Κορκύνη θὰ ἐσήμαινε Κρόκη. Κρόκων ἦτο κοινὸν ὄνομα, οὔτω δ' ἔκαλεῖτο καὶ ὁ σύζυγος τῆς Σαισάρας, θυγατρὸς τοῦ Κελεοῦ. Κρινῶ ἔκαλεῖτο μία τῶν συζύγων τοῦ Δαναοῦ. Ἴω ἢ κόρη τοῦ Ἰνάχου σχετίζεται κατὰ ταῦτα πρὸς τὸ Ἴον, ὡς Μυρτὸ πρὸς τὸ μύρτον²¹.

¹⁸) Marinatos, «A. Anzeiger» 1929, 166-70. Πρβλ. Kato ἔ.ἀ. 1931, 301, παραδεχόμενον τὸ συμπέρασμα τοῦτο. Οἱ κύριοι Evans, Palace I 613 ἔξ. εἰκ. 450-452.

¹⁹) Πρβλ. Sundwall ἔ.ἀ. σ. 5-6 εἰκ. 1-2. Αἱ τῆς κατηγορίας Ψυχροῦ εἰκ. 1 ἀφ. 2-3, ἐνθα καὶ αἱ σχετικαὶ βιβλιογραφικαὶ παραπομπαί.

²⁰) Προφανῶς πρόκειται περὶ προελληνικῆς θεότητος ἀμαυρωθείσης καὶ υποβιβασθείσης ὕστερον, ὡς πολλάκις συνέβη: Πλουτ. Θησ. 20. Πρβλ. Nilsson, Minoan-Mycenaean Religion 453.

²¹) Ἴα ἐπὶ τοιχογραφίας: Palace II 464 εἰκ. 274.

Κατόπιν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Μινωικοῦ ἱεροῦ τοῦ Γάζι²² γνωρίζομεν ὅτι ἡ Μινωικὴ Θεὰ ἐλατρεύετο καὶ ὡς θεὰ τῆς μήκωνος (συμβόλου εὐφορίας), παρατηροῦμεν δ' ὅτι ἀντιστοίχως καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ ἄνθος τοῦτο (Βαβυλ. *irru*) φύεται ἐκ τῶν ὠμων θεοτήτων τῆς βλαστήσεως²³. Ὄνομά τι ὡς Μηρώνη (φερόμενον ὡς παλαιὸν ὄνομα τῆς Σικυῶνος) δικαιούμεθα νὰ θεωρῶμεν προελληνικόν. Ἡ τερέβινθος καλεῖται σήμερον ἐν Κρήτῃ τράμι(ν)θος (καὶ τραμιδιά), γνωρίζομεν δ' ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἀρχαῖος τύπος τῆς λέξεως ἐν Κύπρῳ²⁴, ἴσως μία ἐνδειξις χαρακτηριστικῆ. Ὁ περιφήμος Κρητικὸς ἀλάδανος, οὕτω λεγόμενος καὶ συλλεγόμενος μέχρι τοῦ νῦν ἐν Κρήτῃ, εἶναι λέξις Βαβυλωνιακὴ (*ladanu*), διατηρουμένη ἔκπαλαι ἀμετάβλητος. Γνωρίζομεν ὅτι ἦτο λίαν ἐκτιμώμενον ἄρωμα, γνωρίζομεν δ' ὅτι ἐπὶ Τιγλάτ Πιλεσέρ τοῦ Δ' ἐκομίζετο ἐκ Λαμασκού²⁵. Λογικὸν εἶναι, νὰ προσδοκῶμεν τὴν λέξιν καὶ ἐκ τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς.

Λέν ἀγνοῶ βεβαίως, ὅτι αἱ θεωρητικαὶ αὐταὶ σκέψεις παρουσιάζουν δυσκολίας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν καὶ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ εὐρίσκουν κἂν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν πλείστων περιπτώσεων. Πιστεύω ἐν τούτοις, ὅτι αὕτη εἶναι πρὸς τὸ παρὸν ἡ μόνη μέθοδος πρὸς διείσδυσιν εἰς τὰ μυστικά τῆς Μινωικῆς Σφιγγός. Αἱ ἐπὶ εὐρυτάτης βάσεως ὁμαδικαὶ ἀναγνώσεις ὁλοκλήρων κειμένων, ὡς ἐπιχειρεῖ ταύτας ὁ Ηροζνυ, εἶναι ὡς νὰ ἐπιζητῶμεν δι' ἐνὸς πλήγματος τοῦ πελέκεως νὰ καταρτίσωμεν ὁλόκληρον δένδρον. Βεβαίως δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐπιτύχουν γίγαντες τοιοῦτο ἔργον καὶ εὐχομαι ὁ διαπρεπὴς λόγιος νὰ εὐρεθῇ μεταξὺ τούτων, χαρίζων εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Προελληνικῆς γραφῆς. Πρὸς τὸ παρὸν ἐν τούτοις οἱ συνδυασμοὶ του φαίνονται τόσον τολμηροί, ὥστε νὰ δικαιολογῶνται μόνον ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παρατήρησιν (σ. 4), ὅτι ὅπως δῆποτε πρέπει νὰ ἐπιχειρηθῇ καὶ τῆς Κρητικῆς γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις καὶ ὅτι προτιμότερα εἶναι μία κακὴ ἀνάγνωσις παρὰ καμμία.

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

²²) ΑΕ 1937, 278 ἐξ.

²³) Ὅρα λ. γ. Meissner, *Babyl. und Assyrien* I, 221.

²⁴) Fick, *Vorgr. Ortsnamen* 135.

²⁵) Meissner ἔ.ἀ. 243.